Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Lokalhistorisk Forening for Klejtrup sogn

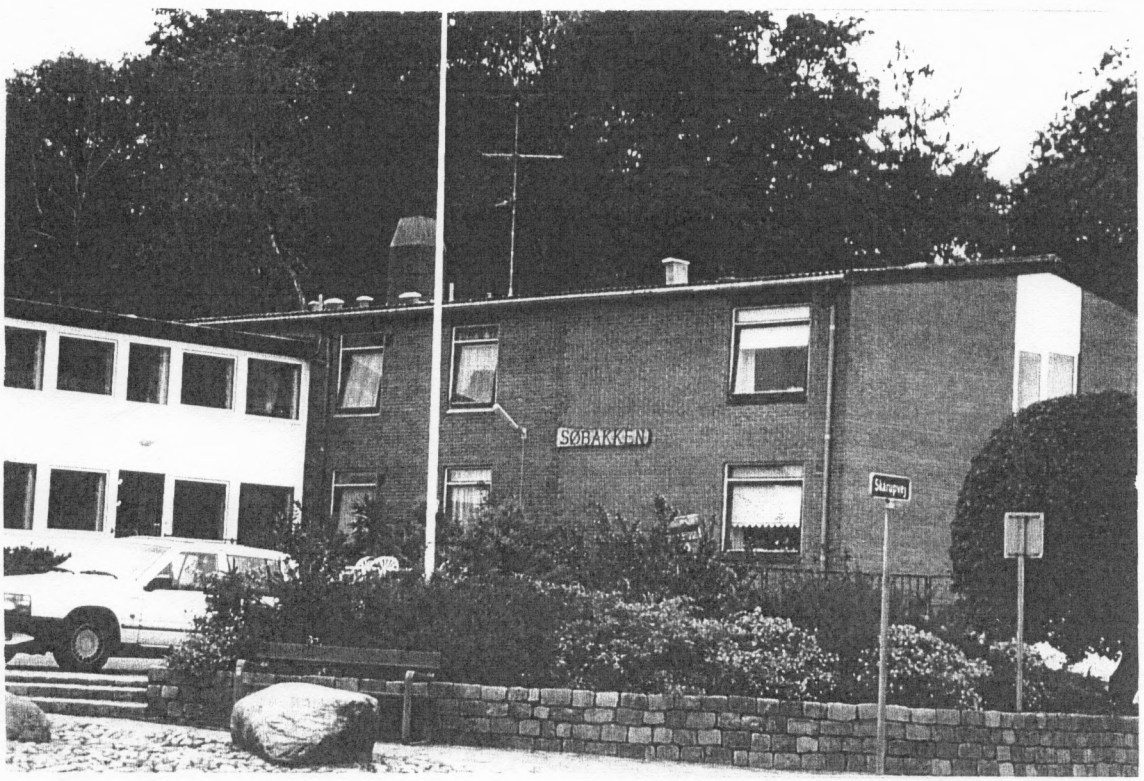

2000

Indholdsfortegnelse

Indledning ..... side 2
Lægeboligen i Klejtrup ..... side 5
Det stod der i avisen..... side 7
Ringer og graver ved Klejtrup kirke ..... side 8
Klejtrup Hvilehjem måtte vige for nye tendenser..... side 12
Året der gik ..... side 19

Forbrugermessen i Klejtrup Hallen trækker hver gang mange mennesker, og byens forretninger er flinke til at vise deres ansigt på messen. Her er det Ella og Henning Rasmussen, Klejtrup Slagterforretning

Vidste du, at det i år er ...

- 350 år siden afgift på øl og brændevin blev indført i Danmark.
- 300 år siden vor nuværende kalender blev indført i Danmark (den gregorianske kalender).
- 200 år siden at loven om lærlinge, frimestre, strejke og boykot blev vedtaget.
- 150 år siden Danmark solgte Guldkysten til englænderne.
- 125 år siden Danmarks møntsystem blev ændret til kroner og ører.
- 125 år siden vor nuværende alfabet (bogstaver) blev indført i Danmark (det latinske alfabet – den gotiske skrivemåde).
- 100 år siden voldgiftsretten blev oprettet.
- 75 år siden at Kastrup Lufthavn blev taget i brug.

Trykning: Britta Laursen, Viborg
Layout og redaktør: Ragna Kolind, Klejtrup
Ragna Kolind er skribent, hvor intet andet er anført.

Så har vi sagt farvel til det gamle århundrede, goddag til et nyt årtusinde - og årshæftet fra Lokalhistorisk Forening i Klejtrup sogn er igen på gaden.

Det sidste år i 1900-tallet blev igen – set med bestyrelsens øjne – et godt år for vor forening. Vi har haft velbesøgte arrangementer og er stadig genstand for stor bevågenhed fra såvel medlemmer som andre interesserede.

Og derfor skal nogle af vore første ord i dette årsskrift da også være en stor TAK til alle jer, som viser os opmærksomhed – enten i form af støtte ved at være medlem af foreningen eller ved at møde op i vor åbningstid på skolen eller til vore arrangementer. En særlig TAK skal dog lyde til dem, som har været nede i gemmerne og finde effekter – breve, papirer, billeder, bøger osv. – og overgivet det i foreningens varetægt. Selvom det er sagt mange gange tidligere, kan det ikke nævnes for tit, at det har meget stor betydning for foreningens virke, at denne tillid stadig bliver os vist.
Vort formål – som det står i vore vedtægter - er jo som bekendt, at vi skal samle alle interesserede for udbredelse af kendskabet til Klejtrup sogns historie. Og det er ulig noget nemmere at samle folk og udbrede historisk kendskab, når vi har noget at vise frem.
Så tak skal I have for hver en ting! Intet er for småt! Intet er for ubetydeligt, når det handler om historie! Mange brikker små giver med tiden et mere og mere fyldestgørende indtryk/billede af sognets fortid.

Men materiale kræver plads, og flere års søgen efter bedre lokale synes nu at lykkes. Hvilehjemmet "Søbakken"s lukning og kommende omdannelse til ældrecenter har nemlig Lokalhistorisk Forening med i planen. Vi har søgt kommunen flere gange, og nu er der givet grønt lys for, at foreningen kan få lokaler i det kommende ældrecenter. Det er vi utrolig glade og taknemmelige for, idet vi dels ønsker mere plads til vore arkivalier, men lige så vigtig for os er det, at vi har ordentlige pladsforhold til vore besøgende. Meget af vores materiale kræver nemlig plads, tid og ro til fordybelse, og det er – som de der har besøgt os på skolen har bemærket – ikke lige det, vi kan tilbyde i vort nuværende lokale, da det simpelthen er for lille.
Vi skal dog nok ikke forvente at kunne flytte før engang i 2001 – men vi glæder os!

Foreningen har i 1999 afholdt 3 arrangementer – ud over generalforsamlingen, som jo stadig er en begivenhed, der trækker mange folk til. Det er glædeligt, at netop sidstnævnte stadig overlever den krise, andre foreningers generalforsamlinger er ude i.
Desuden var vi igen inviteret til at udstille på 'Efterårsmessen' i Klejtruphallen.

I forbindelse med byfesten i Klejtrup arrangerede vi en vandretur ved Klejtrup Sø og volde. Vejret var bestemt ikke med os den dag – regnen stod ned i stænger – og det satte selvsagt sit præg på deltagerantallet. Det blev ikke den store succes.
Derimod var vort næste arrangement – en byvandring i Viborg under ledelse af tidligere stadsgartner i Viborg Jacuques Gustin – en utrolig god eftermiddag. En kortege af medlemmer kørte i pragtfuld solskin til Viborg, hvor vi blev vist rundt i den gamle bydel og fik historien bag mange af byens smukke, gamle bygninger. Turen sluttede på Borgvold, hvor vi nåede et lille kig på Bibelhaven og nød kaffen på Salonen. Jacuques Gustin er en fantastisk fortæller, og vi forventer at drage mere nytte af hans viden i den kommende sommer.

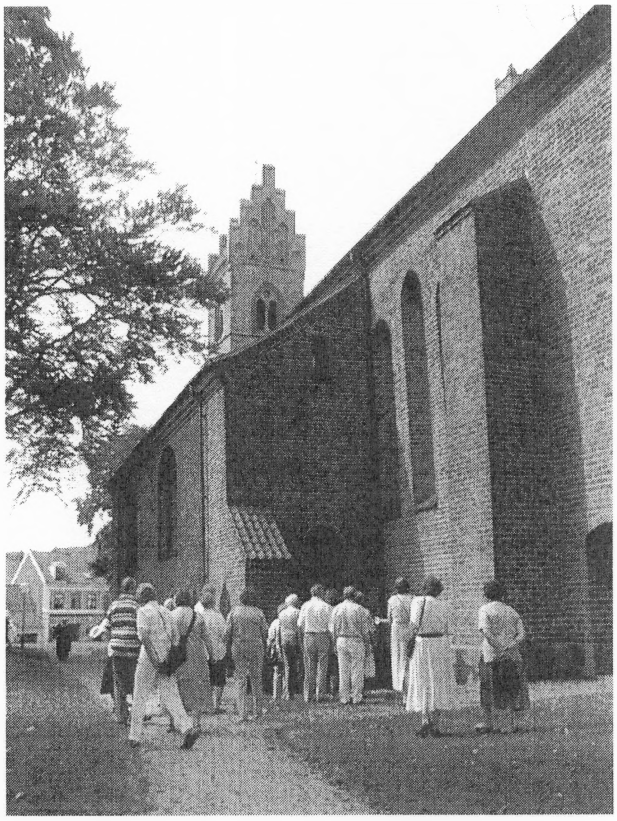

På byvandringen i Viborg kiggede vi bl.a. nærmere
på Sortebrødre kirke

Handelsstandsforeningen var igen i 1999 så venlige at invitere os gratis med som udstiller ved deres Efterårsmesse i hallen. Vi havde opstillet plancher med billeder og annoncer fra Klejtrups forretningsliv i første halvdel af 1900-tallet. Der var stor interesse omkring disse, og vi fik også ved den lejlighed flere nye medlemmer.

Året blev afsluttet med et julearrangement på Søkroen, hvor tidligere lærer i Klejtrup – Mona Finderup – fortalte om Brattingsborgskolen. Mona Finderup blev ansat, da skolen blev bygget i 1960, og hun kunne bl.a. fortælle om de genvordigheder, der altid har været – og er – i skolepolitik. Aftenen bød desuden på gløgg, æbleskiver og hyggelig samvær. At århundredes storm skulle gå over landet denne aften satte sig præg på deltagerantallet, men trods det frygtelige vejr mødte knap 50 af

vore medlemmer op – ja, helt fra Fredericia og Fyn var der deltagelse (det viste sig jo også, at vejret faktisk var bedre heroppe i Nordjylland).
At I møder så talstærkt op til vore arrangementer, ser vi i bestyrelsen som et bevis for, at der er en stor interesse for det historiske, og vi vil fortsat bestræbe os på at tilgodese denne interesse ved forskellige arrangementer. Skulle nogen af jer ligge inde med gode ideer til emner, er vi meget lydhøre.

Sidste års efterlysning af konfirmationsbilleder fra sognet har givet pote. Vi har nu en næsten komplet samling af konfirmationsbilleder fra 1930'erne og opefter. Det kniber lidt mere med skolebilleder, som vi fortsat er meget interesseret i, ligesom vi mangler at sætte navne på nogle af de hoveder, vi har billeder af.

Klejtrup Lokalhistoriske Forening er en forening i bevægelse – vi får hele tiden nye medlemmer, men må desværre også sige farvel til nogle. Således har vi kendskab til, at syv af vore medlemmer ikke mere er iblandt os. Det er:

Carla Hansen
Karen Eskildsen
Ingse Risgaard Pedersen
Børge Dalsgaard
Agnes Bertelsen
Erna Rasmussen (Bundgaard)
Mogens Cleemann

Æret været deres minde!

Men nye meldte sig – og velkommen til:
Elin Jacobsen, Fåborg
Kirstine og Olav Mortensen, Klejtrup
Vibeke Pold, Klejtrup
Allan Friis, Hærup
Lene og Poul Nonbo, Klejtrup
Birthe Lange, Skanderborg
Elisabeth og Tommy Rasmussen, Randers
Mona og Niels Erik Nielsen, Klejtrup
Tina Jarner, Klejtrup
Britta Borresen, Klejtrup
Lisbeth og Flemming Cassøe Jacobsen, Klejtrup
Mona Finderup, Hvornum

I år handler vores årshæfte bl.a. om det nu nedlagte hvilehjem, og vi håber, at hæftet igen vil blive vel modtaget og være til fornøjelse for alle vore medlemmer – nær som fjern.

P.b.v.
Ragna Kolind

Lægeboligen på Viborgvej

Af Ragna Kolind

Der har været flere teorier om, hvornår lægeboligen på Viborgvej i Klejtrup blev bygget, men i 1899 blev der optaget et lån til lægeboligen, og derfor tillader vi os at regne dette år for at være det tidspunkt, hvor den nye lægebolig blev taget i brug. Det er dog med en vis margen af usikkerhed, da det ikke er lykkedes at finde konkrete beviser for ibrugtagningen af lægeboligen. Men det kan være sket nogle år før – og hvorom alting er, så er det i hvert fald senest i 1899.

Derfor fejrede læge Allan J. Mortensen 100 års jubilæet i 1999, og i den anledning lavede lokalhistorisk forening et jubilæumshæfte, som mange i sognet sikkert allerede er i besiddelse af.
Men for de medlemmers skyld, som ikke bor her i sognet, vil vi bringe omtalen af læge Repholtz, som de fleste af vore medlemmer jo kendte:

Knud Repholtz

For en sum af 37.500 kr. overtog Knud Repholtz lægepraksis'en samt lægeboligen i 1920. "Dowteren" - som han hed i daglig tale – havde i sin assistenttid stiftet bekendtskab med borgerne her på stedet, og det havde åbenbart ikke skræmt ham. Repholtz har tidligere givet denne udlægning af sit valg:

Knud Repholtz kom hertil fra København

"Min far, der var praktiserende læge i Hellerup, så gerne, at jeg også blev læge, men han forbød mig på det bestemteste at blive praktiserende læge. Far døde, da han var 46 år, fordi han ikke havde kunnet holde til de ubehageligheder og strabadser, der nu engang er og i højere grad tidligere var forbundet med at være praktiserende læge.
Efter at jeg var blevet kandidat i 1916, besluttede jeg at prøve hele turen igennem. Først arbejdede jeg en tid på et sygehus, derefter hos en læge med blandet by- og landpraksis, og jeg blev så vikar i nogle måneder for den gamle doktor Breinholt i Neder Hvam. Det var her, jeg besluttede, at jeg ville være praktiserende læge på landet, fordi jeg syntes, at – de uundgåelige ubehageligheder taget i betragtning – måtte være det mest interessante og afvekslende."

Og man må sige, at Repholtz "stod distancen". I 42 år bevilligede han ikke sig selv en ferie. Først ved sin 70 års fødselsdag blev det til en rejse til Paris – hans første ferie. Indtil da havde Repholtz og fru Bibbi nøjedes med en halv fridag ind imellem – og enkelte gange en hel dag.
Disse fritimer/dage blev bl.a. brugt til deres store fælles interesse – musik. Begge var meget musikalske – "dowterfruen på klaver og "dowteren" på violin. Og der blev da også tid til musikalsk optræden rundt omkring.

Hr. og fru Repholtz er stadig tydelig husket af mange på egnen. Når man kom ind i venteværelset, kom "dowterfruen" ud fra stuen og tog imod – altid med en cigar i hånden. Og inde i konsultationen ventede den hvidklædte "dowter" med de stærke briller. Synet kunne få gyset frem i enhver barnesjæl, som forbandt det at komme til læge med noget, der gjorde ondt. Men glæden var til gengæld også stor, når "dowterfruen" endelig tog bolsjedåsen frem.
Udviklingen tog vældig fart i Repholtz "regeringstid". Fra at komme rundt på cykel købte Repholtz bil, og det blev til mange kilometer i løbet af de 44 år, som han havde lægepraksis i Klejtrup. Ved sit 35 års jubilæum havde han opgjort kilometerne til omkring 1.000.000 – og det havde kostet ca. 150.000 liter benzin. Praksisområdet var meget stort og talte 3000 – 4000 mennesker. Efterhånden som flere læger etablerede sig rundt i området, blev dette antal dog betydelig indskrænket.

Repholtz beholdt sin praksis, indtil sygdom tvang ham til at opgive sin livsgerning – det arbejde han havde åndet og levet for i alle årene i Klejtrup.

Fru Repholtz – som vi er mange, der husker hende – med cigaren i hånden

Det stod der i avisen

..for 100 år siden:

Tirsdag d. 1.5.1900: Havelodder til lærerembeder

…. **bl.a. ..** "Lovens bestemmelser om henlæggelse af haver til lærerne tilsigter i første række at virke hen til, at der gives lærerpersonalet lejlighed til ved legemligt arbejde i fri luft at søge gavnlig modvægt mod det ved skolegerningen forbundne omfattende åndelige arbejde". ….. **og…** "De henlagte haver vil kunne give et vækkende og belærende eksempel for befolkningen ved behandlingen af små jordlodder."

..for 75 år siden:

Fredag d. 24.4.1925: Et bråvallaslag i Klejtrup

Forleden var det ellers så idylliske Klejtrup skueplads for et større slag, der havde sin årsag i, at en ungmø var bleven fortørnet på en af sine medsøstre, fordi denne havde bragt sladder til torvs om hende. Der faldt en regulær lussing, og dette var signalet til, at de tvende ungmøers brødre og andre tog parti, og det udviklede sig til et regulært slagsmål med blå øjne og brådne pander. MORALE: Bring aldrig sladder til torvs.

- Samme år var der mange artikler om mund- og klovsyge i Klejtrup-området.

..for 50 år siden:

Torsdag d. 19.1.1950:

Slagtersvend Henry Nielsen, søn af slagtermester Nielsen, Klejtrup, har ved svendeprøven i Hobro foruden et fint svendebrev fået tildelt diplom og bælte med sølvplade og inskription fra garverforeningen og hudehandlernes organisation i Danmark. Det er sjældent, at denne anerkendelse uddeles.

Onsdag d. 8.3.1950: Afskedsprædiken

Pastor Sandbæk har i morgen afskedsprædiken i Klejtrup kl. 14., i Bjerregrav kl. 10 og i Hersom kl. 16.

- Samme år skrev aviserne om Biblioteksforeningen stiftelse, at Andelsfryseriet ved Brugsen blev en realitet og at Klejtrup Volde blev fredet.

Ringer og graver ved Klejtrup kirke
.. fra "fritids"- til fuldtidsjob

Af Ragna Kolind

Klejtrup Kirke og kirkegård har igennem århundreder været en fast bestanddel af landskabet ved Klejtrup Sø – og igennem 1900-tallet – af bybilledet.

Kirkens centrale beliggenhed – højt hævet over bymidten – regnes for mange i Klejtrup som et slags "varetegn". Næsten uanset fra hvilken retning man nærmer sig byen, er den en af de bygninger, man først får øje på.

Den har haft – og har stadig en stor betydning for mange mennesker i og omkring Klejtrup – ja, ud over det ganske land. Kirken forbinder vi med gudstjeneste, barnedåb, konfirmation, bryllup og begravelse, og derfor minder stedet os om betydningsfulde hændelser i vores liv. For dem, som har forladt Klejtrup-egnen, har den stadig en betydning – her ligger deres forældre eller søskende måske begravet, her blev man konfirmeret eller gift osv.

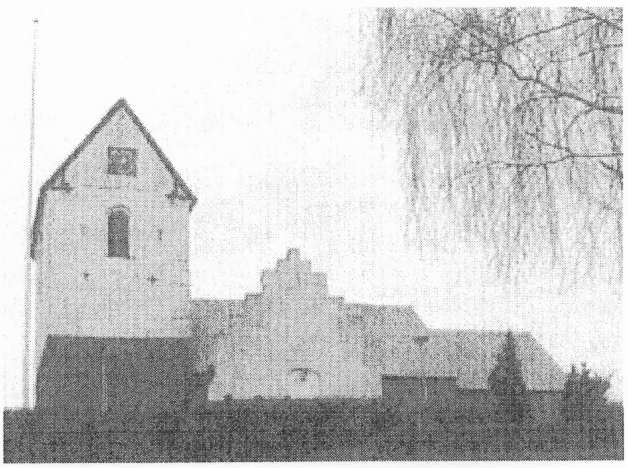

Men de færreste tænker vel i det daglige på, at stedet også er en ganske almindelig arbejdsplads? For det er den jo for præsten, organisten, koret/kordegnen og ikke mindst for ringer og graveren.

Sidstnævnte er nok det arbejde ved kirken, som har ændret sig mest igennem det sidste århundrede. Kirken har jo altid skullet passes, og det samme gælder kirkegården. Der har da også igennem 1900-tallet altid været ansat en graver ved Klejtrup kirke- men det er ikke lykkedes at finde længere tilbage end til Niels Peter Andersen (i daglig tale kaldet Ø-Niels Peter).

I hans tid var der hverken lys eller centralvarme. Kirken blev opvarmet ved kakkelovn. Hvorvidt det var graverens arbejde at fyre på dette tidspunkt må stå hen i det uvisse indtil videre, men senere blev der ansat en til at fyre – nemlig Rosa Christensen – ligesom hun også tog sig af rengøring af selve kirken.

Ø-Niels Peter passede ringer- og graverarbejdet i sin fritid – dvs. han havde sit arbejde ved siden af. Solen skulle ringes op, og den skulle ringes ned. Men når man har sit arbejde ved siden af – og måske ikke altid er lige tidlig hjemme – ja, så kunne det altså godt svinge lidt m.h.t. *hvornår* solen blev

ringet ned. Ø-Niels Peter var dog en pligtopfyldende mand – og solen skulle selvfølgelig ringes ned. Om det så først blev langt hen på aftenen, så blev det alligevel gjort.

I 1932 blev jobbets indhold ændret, idet kirken blev skænket et tårnur af Poul Hedemand i Hærup. Og dette ur skulle passes – dvs. det skulle trækkes op én gang om dagen. Og der sagde Ø-Niels Peter fra! Sådan noget mekanik mente han ikke at have forstand på. Han var bange for at splitte det ad. Lønnen for optrækningen blev ellers sat til 40 kr årligt – en god ekstra indtjening som supplement til den lave løn.
Men det fristede ikke Ø-Niels Peter. Lærer Fogh tilbød at passe optrækningen af uret for de 40 kr om året. Hvor længe det stod på kan ikke ses ud af menighedsrådet protokol.
Forskellige folk i byen mener også at vide, at den gamle Niels Mogensen blev ringer- og graver efter Ø-Niels Peter, men det er heller ikke omtalt i protokollen. Derfor kan det tænkes, at Niels Mogensen har overtaget optrækning af uret og måske også overtaget noget af ringer- og graverarbejdet fra Ø-Niels Peter, men uden at have været rigtig ansat som ringer og graver.

Af protokollen fremgår derimod, at sadelmager Frederik Skammelsen blev ansat som ringer og graver i 1937. Der var indkommet 4 tilbud på arbejdet, og Frederik Skammelsen var den billigste. Han tilbud lød på:

Ringning	144 kr. årligt
Trækning af ur	48 kr. årligt
Gravning af voksen grav	8 kr.
Gravning af barnegrav	6 kr.

Den faste løn var altså 192 kr. årligt (ringning + trækning af ur), medens indtægten ved gravning af grave selvfølgelig afhang af antal begravelser. Ikke en løn man kunne leve af. Desuden var det ikke så almindeligt, at folk havde graveren til at passe gravstederne, så der var ikke nogen ekstra indtjening at hente.

Når man kigger på lønnen, kan det nok undre lidt, at vedligehold/rengøring af kirke og kirkegård ikke indgik i lønnen. Det har ikke været muligt at få oplyst, om grunden hertil skyldtes, at dette arbejde blev udført af anden person, eller om f.eks. vedligehold af kirkegård blev udført efter behov med særskilt afregning. Vi ved dog som nævnt, at Rosa Christensen på et tidspunkt fik rengøringen i kirken.

Kirkegården var på dette tidspunkt ikke tilnærmelighedvis på størrelse med nutidens kirkegård. Den er udvidet op til flere gange, og arbejdet blev da også mere og mere krævende. Skammelsen havde også sit faste arbejde ved siden af graverjobbet, men det betød så også, at familien måtte hjælpe til, når der skulle gøres noget på kirkegården. Såvel børnene som hustruen Johanne hjalp til, når der skulle klippes hække, rives osv.
Og som Skammelsen blev ældre, måtte børnene også hjælpe med gravkastning – et arbejde som ikke var for de "svage".

På dette tidspunkt var ringer og graverarbejdet fortsat et meget bundet job. Hver dag skulle der ringes – hver dag skulle uret trækkes, så der var ikke megen frihed. Skammelsen havde dog ind imellem fri, idet han blev meget engageret i spejderbevægelsen, og dette medførte lejrture m.m. Som afløser hyrede han den unge Niels Mogensen, således at solen også de dage kunne blive ringet op og ned.

Og til gudstjenesten om søndagen skulle graveren selvfølgelig også være tilstede – akkurat som i dag. Der var dog den forskel, at dengang skulle orglet "trædes" – dvs. det var graverens arbejde at stå og træde på en pose med luft, således at orglet kunne spille.

Man begyndte også fra menighedsrådet side med tiden at tage graverarbejdet mere alvorlig. Således blev der i 1950 bevilget 75 kr. til Skammelsen, så han kunne deltage i et graverkursus på Krabbesholm Højskole.
Også lønnen steg selvfølgelig med årene, men det var fortsat ikke en fuldtidsløn. I 1956 var Skammelsens løn oppe på 1520 kr. om året – og nu dækkede lønnen såvel kirkens renholdelse, fyring, ringning samt kirkegårdens renholdelse.

I 1967 gik Skammelsen på pension, og i stedet blev Niels Frandsen ansat. Han var uddannet anlægsgartner, og lønnen var 3500 kr om året. Men hertil kom så honorartillæg og indtjeningen ved gravkastning. Det var nu også blevet mere almindelig, at pårørende betalte graveren for at vedligeholde gravsteder, så lønnen var nu oppe på et niveau, hvor man kunne leve af det.
Kirkegården blev også udvidet et par gange, der blev lavet forskelligt anlægsarbejde – træer skulle plantes eller det modsatte, der skulle planneres osv. Alt sammen arbejde som blev afregnet ved siden af lønnen.
Niels Frandsen siger da også, at han var godt tilfreds med lønnen, og han synes, hans indtjening var god. Tillæggene til lønnen afhang jo stadig af antal af kirkelige handlinger. Antallet af begravelser lå i de første mange år på omkring 15-18 pr. år, og startlønnen var her 100 kr. pr. grav. Det gav næsten en halv årsløn oveni den faste løn

Men det var jo fortsat et meget bundet job. Selvom arbejdet var blevet nemmere, så steg kravene til kirkegårdens vedligehold. Og selvfølgelig var der de almindelige haveredskaber ved kirken, såsom rive, skuffejern, trillebør m.m., men hvis der var behov for mere moderne hjælpemidler, måtte Niels Frandsen selv anskaffe sig disse for egen regning. Det gjaldt f.eks. havetraktor. Afstandene på kirkegården var efterhånden ret store, og når der f.eks. skulle klippes hække, var det rart at have andet end en trillebør til at køre affald væk på.
Men der blev dog på et tidspunkt anskaffet hækkeklipper og lufthammer til gravning. Dette var en stor hjælp i det daglige arbejde.

Udvidelserne bevirkede også, at der blev store græsarealer, som skulle klippes, indtil pladsen blev lavet i gravsteder. Men her måtte Niels Frandsen klare sig med en plæneklipper med "rugbrødsmotor".

Midt i 1970'erne kom graveren på almindelig fast løn, dvs. at indtjening ved gravning, pasning af gravsteder m.m. indgik i lønnen. Det var nu blevet til et ganske almindelig fuldtidsjob med en fast årsindtægt som ikke forlod sig på, hvor mange der f.eks. døde i sognet.

Nutiden

I 1984 blev vores nuværende ringer og graver ansat. Leif Jensen har ikke en egentlig gartneruddannelse, men er uddannet landmand og suppleret denne uddannelse med nogle gartnerkurser.
Han anser sit arbejde som et ganske almindeligt arbejde – måske med lidt andre arbejdstider end de fleste, men dog under ordnede forhold.

Han har en arbejdstidslængde på lige med andre på arbejdsmarkedet – han har sine fridage uden selv at skulle ud og finde en afløser – og han får en løn svarende til arbejdsmarkedets øvrige lønniveau.

Arbejdet har ændret sig betydeligt igennem det sidste århundrede. Kirkegården har langsomt op gennem årene fået en helt anden udformning. Man kan vel sige, at den nu næsten fremstår som én stor flot have med stensætninger, gange, beplantninger, bænke, træer, belysning osv.
Og den bliver holdt som en have.
Også gravstederne har ændret sig. De store familiegravsteder med den ofte voldsomme beplantning er faktisk væk, og der er en langt større forskellighed – forskellige typer som urnegravsteder, de ukendtes, park- og linjegravsteder og selvfølgelig de traditionelle gravsteder.

Ud over vedligeholdelse og rengøring i og omkring kirken er en del af arbejdet i dag kontorarbejde. Der skal udskrives regninger på vedligeholdelse af gravsteder, begravelsesregninger m.m.

Og graverens fysiske forhold er da heldigvis også forbedret. Efter den nye kapelbygning blev opført, har graveren nu et sted, hvor han kan tage en snak med pårørende om gravsteder, et kontor hvor han også kan udføre det administrative arbejde, og et sted hvor han kan have alle sine redskaber og maskiner.

Kapelbygningen er bl.a. indrettet med kontor, bad og redskabsrum

Maskinparken er udvidet med traktor, løvsuger m.m. ligesom der er kommet langt bedre materiale til afstivning ved gravkastning.

Alt i alt en moderne arbejdsplads hvor såvel aflønning som de fysiske forhold er "up to date", og sidste nye tiltag i den sammenhæng er en vurdering fra arbejdstilsynet, hvor arbejdet i tårnet er gennemgået, således at graveren ikke pådrager sig unødige skader ved ringning.

For to ting er der IKKE ændret på ved graverens arbejde. Uret skal fortsat trækkes dagligt, og solen står stadig op hver dag – også i Klejtrup – med manuel klokkeringning.

Et alderdomshjem i Klejtrup?

Af Ragna Kolind

I 1900-tallet begyndte der at blive mere "ordnede" forhold for de ældre. Der kom aldersrente, som senere blev til pension – og der begyndte at blive indrettet alderdomshjem rundt omkring.

Også i Klejtrup havde man tanker om et alderdomshjem. Allerede i 1921 behandlede Viborg Amtsråd en ansøgning fra Klejtrup Kommune om tilladelse til at bygge et hjem for de gamle. I avisen stod flg. at læse d. 29.10.1921 fra mødet i amtsrådet:

"Klejtrup kommune androg om tilladelse til at købe en grund på 3 skp. land af lægen i Klejtrup og tilladelse til at optage et lån på 14.000 kr til på grunden at opføre en bygning med fire 1-værelses og to 2-værelses-lejligheder.
Det er sognerådets agt at anvende bygningen til afhjælpning af bolignøden og senere at bruge bygningen til alderdomshjem. Bygningen er kalkuleret til at koste 16.500 kr.
Formanden var noget betænkelig, men rådet vedtog dog at yde tilladelsen under forudsætning af, at huset kan approberes som alderdomshjem."

Men det blev som bekendt ikke til noget, og der gik en del år – helt nøjagtig frem til 1932, hvor spørgsmålet igen kom op. På dette tidspunkt ville diakon Andersen indrette et alderdomshjem i huset på den nuværende adresse "Skårupvej 28" (senere Ingvard Skals' hus). Af en avisnotits fra dengang fremgår, at han havde planer om, at huset kunne indrettes til 20 mennesker – og det var uden nogen form for tilbygning. Det ville være blevet ganske trangt, hvis det var blevet til noget. Men det blev det heller ikke.

Først knap 30 år senere kom det igen på tale, at nu skulle man se, om der ikke var mulighed for at få det alderdomshjem op at stå.
Der blev bygget ny skole, og kommunen stod nu med nogle tomme bygninger, som man gerne ville bruge til noget fornuftigt. Og tanken om et alderdomshjem eller hvilehjem (som det nu var blevet moderne at sige) dukkede igen op.

På Sjælland boede et ungt par, som henholdsvis var uddannet diakon og sygeplejerske – Carla og Helge Frederiksen. De havde planer om at få deres eget alderdoms- eller hvilehjem. Helge var her fra egnen – nærmere bestemt fra Hørup, og bekendte gjorde ham opmærksom på, at såvel skolen i Klejtrup som i Hersom stod tomme, og begge steder talte man om at få et hvilehjem. Og Carla og Helge blev opfordret til at komme hertil.

Sognerådet i Klejtrup var meget opsat på, at det skulle lykkes denne gang. Også læge Repholtz var meget interesseret i, at Klejtrup fik et hvilehjem. Og Carla og Helge kiggede på begge skoler. Hersom skole blev fravalgt, bl.a. fordi den lå lidt langt ude på landet. Men Klejtrup skole blev valgt til deres livsværk.
For en sum på 45.000 kr købte de Klejtrup skole samt jorden, der hørte til. Betalingen skulle falde pr. 1. januar 1961, og første del af det unge ægtepars fremtidsplaner var realiseret!

De første beboere flyttede ind

Carla og Helge Frederiksen flyttede ind på den gamle skole i december 1960. Med dem fulgte deres to børn.
De fortæller om indflytningen:

"Da vi nåede frem til Klejtrup gml. skole, havde flyttebilen lige været der og læsset alle vore ting af. Det stod hulter til bulter inde i skolen, og vi kom så med vore to små piger. Der var frygtelig koldt og klamt i bygningen. Skolen havde stået tom siden sommeren, og nu var det vinter.
Det første Helge gjorde var at gå over i Brugsen og købe nogle optændingspinde og to poser koks. Der var kakkelovne – og det var med at få fyret op med det samme.
Det lunede dog, at vi blev taget godt imod. Samme dag, som vi var ankommet, kom lærer Hedegaard og hans kone og inviterede os på kaffe.
Men den første tid var ikke så sjov. Det krævede utrolig meget brændsel at få varmet de kolde rum op. Børnene måtte ligge med vanter på om natten – så koldt var der."

Med tiden fik Carla og Helge dog skik på tingene. Og det var da også kort tid, parret havde til at gøre klar til den første beboer. Allerede den 22. januar 1961 flyttede Kirsten Marie Vad ind. Hun var fra Hvornum. Kort efter kom Anders Lund, og de blev altså de første af alle de ældre mennesker, som med tiden fik deres hjem her.

Dengang var der ikke noget, der hed "*visitation*". Nej, man henvendte sig selv til Carla og Helge Frederiksen – eller ens pårørende gjorde det – og aftalte tingene. Dog skulle man selvfølgelig have en aftale med kommunen bagefter – de skulle jo betale for beboerne. 9 kr om dagen fik Frederiksens for hver beboer. Ikke mange penge – men det var det beløb, som man blev enig med kommunen om.
Senere blev det hævet til 12 kr. pr dag – og så til 15 kr. Sidstnævnte gav problemer, da de omliggende kommuner syntes, det var for meget. Men de blev nødt til at betale, for det var det beløb, som Klejtrup kommune havde godkendt. Og der kom beboere fra nabosognene. Der var ikke tildelte "*kvoter*", som skulle overholdes. De ældre kunne frit vælge i hvilken kommune, de ønskede at tilbringe deres sidste dage.

I løbet af kort tid kom antallet af ældre op på 9 beboere. At tænke sig de ni ældre skulle være i den gamle skole sammen med familien – ja, det kunne ikke give megen plads til hver. Og derfor var det selvfølgelig også planen, at der skulle bygges til skolen.
Straks fra starten blev der lagt byggeplaner. Men det tog næsten et år at få byggetilladelsen hjem, og det var en "træls" ventetid. Alle prøvede at skubbe på, men der kom først rigtig skred i tingene, da der blev sat en ny arkitekt på.

I ventetiden skulle det jo alligevel fungere. Det må have været noget nær et døgnarbejde for Carla og Helge Frederiksen. De havde kun "løs" hjælp, og her fremhæver parret bl.a. Marie Skals og Marie Jørgensen som de to støtter, der altid var parat til at give en hjælpende hånd. Det var især nødvendig, når der skulle slagtes gris, syltes osv. Som Carla selv siger: "Jeg havde ingen forstand på de ting. Jeg havde ganske vist været i huset et år, men ellers havde jeg været hos en fotograf i tre år og derefter taget min sygeplejeuddannelse. Så jeg havde ingen erfaring med den slags".

Til at hjælpe med tøjvask havde de Marie Johansen, og Elly Lange hjalp også til på hjemmet i en periode. Timelønnen til "personalet" var i starten 2 kr. Plejen af de ældre tog Carla og Helge sig af selv – de var jo de eneste uddannede indenfor området. Og om natten – ja, "da lå nattevagten i vores soveværelse", som Helge udtrykker det. Det var nemlig også dem.
Der var jo klokkesnor på alle stuer, og når der faldt en klap ned på nummertavlen i privaten og ringetonen lød – ja, så var det ud af fjerene.

Alle stuer havde kakkelovn – så der gik en rum tid med at få fyret alle steder. "Ja, det var frygtelig", siger Carla Frederiksen, "det var jo rene brandbomber". Men sådan var forholdene jo dengang.

Endelig kom byggeriet i gang. En to-etager's bygning med plads til 28 beboere. I den periode blev tingene ikke lettere på hjemmet. Der var meget, der skulle planlægges, tages stilling til osv. , og nogle af de ældre havde ikke helt optimale forhold. "Det var ikke så godt", siger Helge undskyldende, "men det kunne ikke rigtig være anderledes".

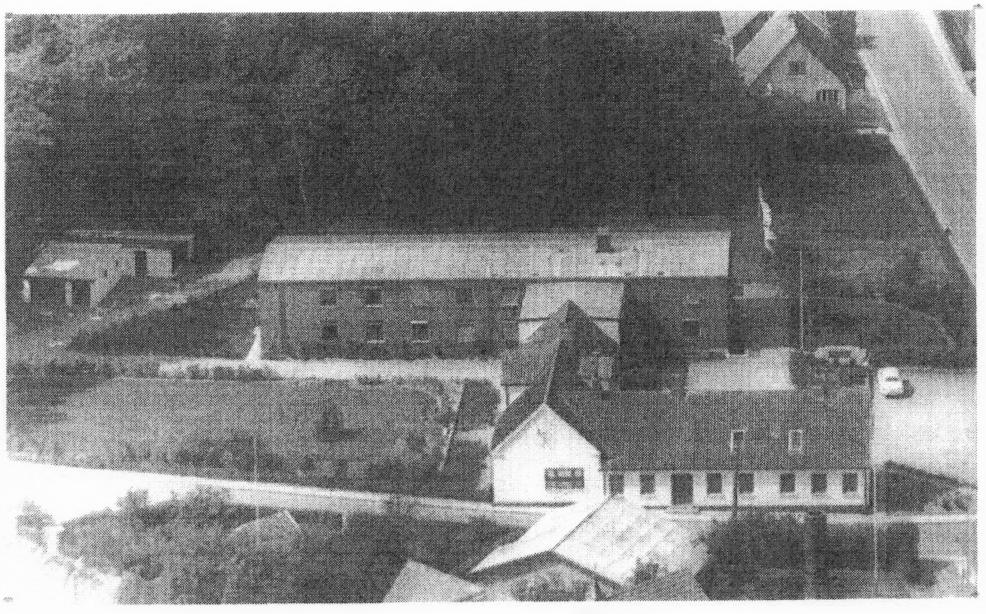

Byggeriet var færdig i efteråret 1962 – Klejtrup havde fået et "rigtig" hvilehjem

Den 3. oktober 1962 var den nye bygning klar til indflytning. Og det var luksuriøse forhold, de ældre flyttede op i – selvom der var én af de gamle, som ikke ville flytte fra den gamle skole (der gik et godt stykke tid, inden han blev overtalt til at flytte op i de nye omgivelser).

Og i december blev den officielle indvielse holdt. Ved den lejlighed var der mange gæster, og der blev holdt mange taler og givet gode ønsker for hjemmets fremtid. Sognerådsformand Søren Kr. Andersen sagde bl.a.:

"Vi føler vist alle sammen, at et stort savn er afhjulpet her på egnen – og i kommunen – med opførsel af det hjem her. Men dengang for to år siden, da det blev aktuelt at sælge skolen – ja, da viste vi jo godt, at det ville stå og falde med de folk, vi fik til at overtage det, og vi mente dengang, at vi havde fundet de rette i Frederiksen og fru Frederiksen. Og de to år der nu er gået har jo tilfulde bekræftet, at det var rigtigt, vi valgte dengang. Det arbejde de har gjort her, har været set frem til med forventning, og frem til den dag her, hvor vi kan indvie hjemmet, har de arbejdet under meget vanskelige forhold.". Han fortsatte: "Jeg ved, at der skal et økonomisk grundlag til for at udføre det arbejde, men jeg tror dog ikke det er det Frederiksen og fru Frederiksen sætter højest. Deres største ønske er – så vidt vi ved – at skabe et godt hjem her. Og når jeg vil ønske jer al mulig held til dette, er det ikke bare på sognerådets vegne. Det er også på hele kommunens vegne, for jeg ved, de står bag jer."

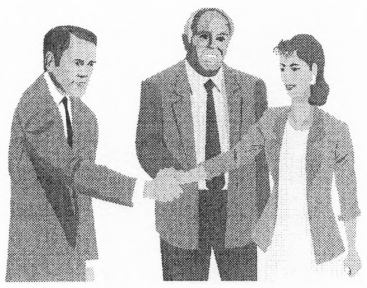

Helge Frederiksen takkede bl.a. de gamle. Han sagde om byggeperioden:
"Vi vil godt sige tak til de gamle. Den tålmodighed de har vist – for det var jo ikke så godt altid."
Han takkede også sognerådet for den støtte, de havde ydet, og han mindedes den modtagelse, som han og Carla havde fået, da de kom til Klejtrup.

Arkitekten håbede, at alle ville værne om hjemmet for eftergenerationerne, og Carla Frederiksens far sagde: "Nu er det med at kridte støvlerne og så stå fast!"

Også pastor Kristensen var blandt talerne. Han havde bl.a. disse ord at give med på vejen: "Det er godt at få bygget noget godt, smukt og solidt, som er godt at arbejde i. Hvor meget man skal lykønske de gamle med det, ved jeg ikke rigtig, for jeg har nærmest indtryk af, at de ikke var så opladt på at flytte op i de nye omgivelser. Selvom det var primitiv i det gamle, havde de det godt, hvor de var. Og det viser jo igen, at det ikke så meget er bygningerne, der gør det alligevel, når det kommer til stykket, men mere kommer an på de folk, der skal tage sig af dem på stedet. Det vigtigste for de gamle er, at der er tryghed. Et fælles hjem, hvor begge parter kan mærke glæden ved det at være sammen, således at de ældre virkelig kan føle, det er et hjem og ikke blot et sted, hvor man bliver sat hen".
Kloge ord – sagt med et menneskesyn som med tiden lige så stille er blevet afløst af økonomisk tænkning, proffesionalisme, effektivisering osv. Udviklingen er gået i en anden retning – vi satser ikke mere så meget på de bløde værdier.
Men dengang var *det* formålet med alderdoms- og hvilehjem. Et formål som Carla og Helge Frederiksen hele tiden havde for øje, og som de styrede deres virke efter.

Dagligdagen på hvilehjemmet

Efterhånden blev hele den nye bygning fyldt op med beboere – 28 i alt. Ja, på et tidspunkt var der faktisk 32, idet der på nogle stuer boede ægtepar.
Der var nok at se til for personalet, som selvsagt blev udvidet betydeligt. Men Carla og Helge Frederiksen deltog stadigvæk på fuld tid. Det var nemlig svært at skaffe sygeplejersker, så den del af plejen måtte diakonparret selv tage sig af.

Men der var jo forskel på beboernes fysiske tilstand. På det tidspunkt var man ikke så dårlig, når man kom på hjemmet. Det betød bl.a. at nogle af de gamle kunne deltage i mange af de daglige gøremål – så som at skrælle kartofter, hjælpe med opvasken, skrælle æbler i syltetiden og ikke mindst – hjælpe hinanden.

Og man hyggede sig – Carla og Helge havde deres private bolig i den gamle skole, de unge piger, der var ansat, boede på værelser ovenpå, og de gamle havde deres afdeling. Men man spiste sammen, drak kaffe sammen og levede i det hele taget som én stor familie.

Også de gamle kunne hygge sig sammen. Her er der dækket op til formiddagskaffe hos Jens Thøger (i midten). Til venstre er det Katrine "Skomager" og til højre Bertine Schacksen.

Også diakonparrets egen familie blev større. I alt 6 børn blev det efterhånden til, og de er vokset op i et miljø med mange "bedsteforældre". Carla Frederiksen siger, at det selvfølgelig var lidt sværere at opdrage børn under disse omstændigheder, men til gengæld var mange ting også meget nemmere.

Børnene havde jo mange omkring sig, og der var altid nogen, de kunne snakke med, få fortalt historier af osv.
"Ja, og det var sjovt", siger Helge, "de havde jo hver deres favoritter blandt de gamle". "Børnenes opvækst har helt sikkert præget dem", tilføjer Carla, "de arbejder i dag alle seks med mennesker".

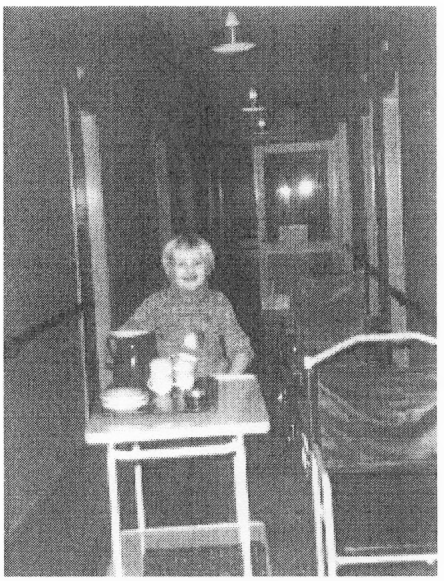

Børnene – her Estrid – fik lov at
hjælpe til i det daglige

Med årene skærpedes kravene – personalet skulle efterhånden være uddannet, og der blev mere og mere administrativt arbejde.
I 1971 blev Klejtrup Hvilehjem til en selvejende institution – det var året efter kommunesammenlægningen. Nu skulle budgettet bl.a. godkendes af Møldrup Kommune. Og de gamle skulle nu visiteres til hvilehjemmet. Man kunne ikke mere selv henvende sig til Helge og Carla Frederiksen. Det skulle gå gennem kommunen.
"Men vi har altid haft et fantastisk godt samarbejde med kommunen – også efter vi kom under Møldrup Kommune", siger Helge Frederiksen. "Vi har altid fået megen støtte i vores arbejde – og det har været dejligt".

Formålsparagraffen i vedtægterne for den nye selvejende institution lød sådan:

§ 1

Institutionen Klejtrup hvilehjem er selvejende, og dens opgave er i samarbejde med de lokale myndigheder at være plejehjem og/eller alderdomshjem.
På hjemmet kan optages personer i henhold til lov om omsorg for invalidepensionister og folkepensionister. Personer, der har eller har haft bopæl i Klejtrup kommune, vil fortrinsvis være berettiget til optagelse på hjemmet.

I 1971 blev der igen bygget til hvilehjemmet. Ud mod Skårupvej blev der bygget et stykke til, hvor der bl.a. blev opsat elevator, og i sydenden blev terrassen og altanen lukket. Det blev bl.a. indrettet til terapi og havestue.

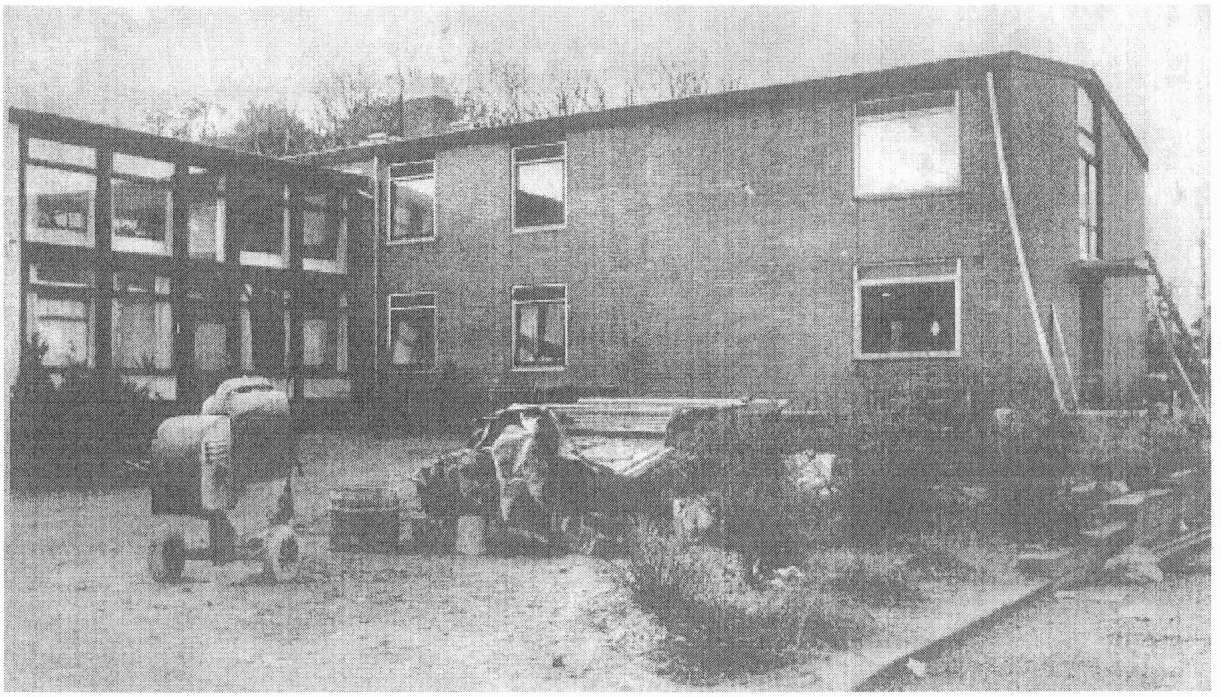

Hvilehjemmet blev udvidet ud mod Skårupvej i 1971

Men moderniseringen fortsatte. I 1980'erne begyndte en sammenlægning af stuerne, sådan at hver enkelt beboer fik eget stort badeværelse og thekøkken. Det gjorde, at hjemmet igen fremstod som en tidssvarende institution, hvor der blev mere plads til hver enkelt beboer, men også mere plads til personalet, når de skulle pleje de efterhånden mere og mere plejekrævende beboere.

Men samtidig ændrede ældrepolitikken i Danmark sig. Det blev moderne at sige "Ældre længst muligt i eget hjem". Og det gjorde, at man begyndte at nedlægge plejehjem. Der var på dette tidspunkt også tiltag til, at Klejtrup Hvilehjem skulle nedlægges, men modstanden i befolkningen var måske med til at forhindre det på daværende tidspunkt.

I 1988 sagde Carla og Helge Frederiksen 'stop'. De trak sig tilbage til et velfortjent otium i den villa, de nogle år forinden havde bygget oppe på Bakkevænget – på jord der havde tilhørt hvilehjemmet.

Som afløser i diakonembedet kom Jutta og Vagn Buckhave, som siden har stået for den daglige ledelse på hvilehjemmet.
Men dette er nu et afsluttet kapitel. I 1999 var deres tid i Klejtrup forbi – hjemmet blev lukket – og en ny tid starter.

Klejtrup hvilehjem må vige for nye tendenser

Af Ragna Kolind

Året 1999 blev et trist år for alle os, som på en eller anden måde følte tilknytning til Klejtrup hvilehjem – "Søbakken".
Efter faldende behov for plejehjemspladser grundet nye tider indenfor ældreplejen, besluttede Møldrup Kommune at ophøre med støtten til hvilehjemmet i Klejtrup, som var ejet af diakonforeningen. Dette betød, at diakonforeningen ikke kunne drive hjemmet videre som selvejende institution, og hjemmet blev solgt til kommunen. Lukningen af hjemmet var en kendsgerning – en epoke i Klejtrups historie var forbi.

Det gik ud over mange mennesker, og det kan jo ikke siges, for hvem det har været værst.
Men givet er det, at det var et smerteligt slag for de gamle mennesker, som havde deres hjem der – og var glade for at være der. Ufrivilligt måtte de flytte – de fleste til "Toftegården" i Møldrup og en enkelt var i stand til at flytte tilbage i sit eget hus.

Der var også mange, som mistede deres mangeårige arbejdsplads. Det er i sig selv en vanskelig situation, og det gav frustrationer ikke at have nogen indflydelse på sin egen arbejdssituation.
Sidst – men ikke mindst – må det næsten ikke være til at bære for "ophavsmændene" til hvilehjemmet – Carla og Helge Frederiksen – at se sit livsværk lukke og slukke.

Deres arbejde har dog ikke været spildt. Mange gamle mennesker har i årenes løb haft den glæde at være et sted, hvor netop fællesskab og hjemlig hygge var i højsædet. Og gode minder kan man ikke fjerne. Og dem er der mange af for os, som har haft vores gang på Klejtrup Hvilehjem!

Carla og Helge Frederiksen

Året der gik!

Af Ragna Kolind

Året går sin gang – forår, sommer, efterår og vinter. Ved årsskiftet kan man i farten forledes til at mene, at der ikke skete noget særligt i det forgangne år. Men ved nærmere eftertanke – ja, så sker der jo ikke så lidt i løbet af et år. Personligt – ja, men bestemt også i vores lokalsamfund. Tingene

forandres lige så stille – vi bliver langsomt ældre – ja, det hele foregår næsten ubemærket og man lægger knapt mærke til det i det daglige. Men opfattelsen er givet en hel anden, når tidligere herboende kommer på besøg på deres "gamle" hjemegn. De kan se forandringer – nye huse er blevet bygget, gamle huse er blevet peppet op, fremmede ansigter på fortovet osv. Og om føje år kan det være svært at rekonstruere egnens historie.
Derfor ser vi i lokalhistorisk forening også en mission i at holde et vågent øje med nutiden og bevare så mange minder som muligt.

Hvad bragte 1999 os da? Ja, den langt overskyggende hændelse var som allerede nævnt nedlæggelse af Klejtrup hvilehjem –"Søbakken".
For lokalsamfundet er det på den ene side et tilbageskridt. Det er ikke rart at være vidne til, når forretninger eller institutioner lukker. Og det er frygtelig synd for gamle mennesker, der må flytte fra byen, når de ikke længere kan klare at være i eget hjem/plejebolig.

På den anden side åbner nedlæggelsen mulighed for et ældrecenter, som skal indrettes i det gamle hvilehjem. Det forventes at blive et dejligt samlingssted for sognets ældre, og det trækker i den positive retning.
Og sidste nyt i den sag er en beslutning om, at såvel den gamle skole som hele hvilehjemmet skal nedrives, og der skal bygges nyt. Så hvis nogen af jer vil have endnu et gensyn med jeres gamle skole i Klejtrup er det lige op over. Nedrivningen starter efter sommerferien.

Så - godt eller skidt? Det blev i hvert fald endnu en brik i sognets udvikling.

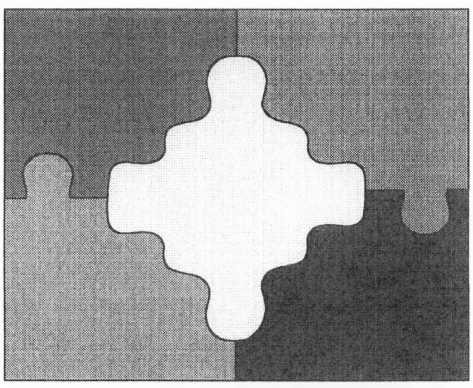

Men der skete andre ting – ganske vist lidt mindre iøjnefaldende. Vores musikefterskole fik ny forstander, skolefritidsordningen og børnehaven fik én og samme ledelse, og Dagli´Brugsen sluttede året med at udvide åbningstiderne, således at man nu kan handle både lørdag og søndag.

Men 1999 blev også det år, hvor der igen kom gang i salg af byggegrunde. Erik Thy's grunde i Sandstrædet blev nærmest revet væk, og der er nu ved at skyde et nyt lille boligkvarter op.

Så vi kan vel med fortrøstning se det nye århundrede i øjnene m.h.t. Klejtrup Sogns fremtid. Det er fortsat et lokalsamfund med liv i!